

Vpliv saharskega peska na koncentracijo delcev PM₁₀ v letu 2011

Vpliv saharskega peska na koncentracijo delcev PM₁₀ v letu 2011

Izdajatelj:

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
Agencija RS za okolje
Vojkova 1b, Ljubljana
Spletni naslov: www.arso.gov.si
e-naslov: gp.arso@gov.si

Urednica

mag. Tanja Bolte

Avtorji poročila

mag. Tanja Bolte
Tanja Koleša

Vodja sektorja za kakovost zraka

mag. Tanja Bolte

Vodja urada za hidrologijo in stanje okolja

Jože Knez

Generalni direktor Agencije RS za okolje

dr. Silvo Žlebir

KAZALO

1. UVOD	5
2. NAMEN	5
3. EKSPERIMENTALNI DEL	6
3.1. Vzorčenje	6
3.2. Tehtanje	6
3.3. Meterološke razmere	6
4. REZULTATI	7
5. ZAKLJUČEK	8
6. REFERENCE	9

1. UVOD

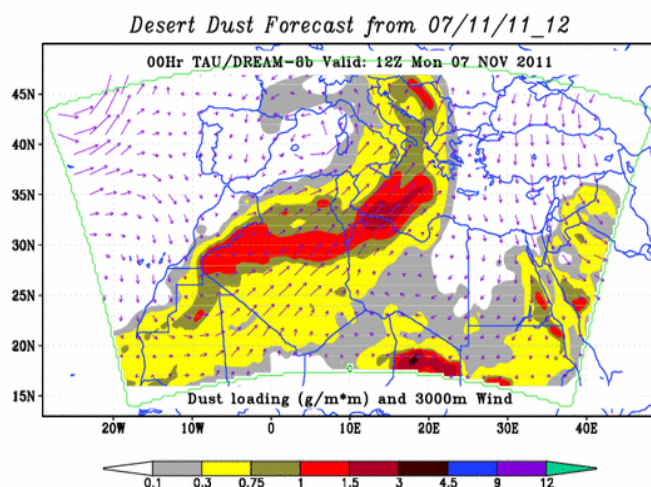
Na kakovost zraka v Sloveniji največ vplivajo emisije v zrak v sami državi, delno pa so tudi posledica transporta onesnaženosti zraka čez meje. Za pojavljanje povišanih koncentracij onesnaževal v zunanjem zraku so pomembni še drugi dejavniki, kot so klimatske značilnosti, meteorološki pojavi, fizikalno-kemijski procesi pretvorbe snovi v zraku in topografija. Aerosol je disperzni sistem, ki vsebuje tekoče in trdne delce suspendirane v plinu, ki ga imenujemo zrak. Delci so vpleteni v številne procese, sodelujejo pri različnih kemijskih in fizikalnih pretvorbah v onesnaženi atmosferi in pri nastanku kislega dežja vplivajo na vidnost in električne lastnosti atmosfere. Koncentracija in sestava delcev je odvisna predvsem od virov (naravnih in antropogenih) ter od meteoroloških pojavov. Različne študije so pokazale na povezavo med povišanimi koncentracijami delcev manjših od 10 μm in porastom bolezni respiratornega in kardiovaskularnega sistema.

Evropska komisija je izdala navodilo »Guidance on the quantification of the contribution of natural sources under the EU Air Quality Directive 2008/50/EC«, ki določa da lahko dnevno koncentracijo delcev PM_{10} v zunanjem zraku zmanjšamo za ustrezno razliko, če se ugotovi, da je povišanje koncentracij delcev PM_{10} v zunanjem zraku povzročil naravni vir: vulkanski izbruh, saharski pesek, gozdni požari ali aerosoli iz morja.

2. NAMEN

Vpliv saharskega peska nad Slovenijo je zaznal model BSC-DREAM 8b. Z modelom je viden vpliv saharskega peska v obdobju od 7. do 9. novembra 2011. Ker saharski pesek potuje daljši čas, so piki visokih koncentracij PM_{10} lahko na posameznih merilnih mestih vidni v različnih dneh. Študije kažejo, da takšen efekt lahko traja od 1 do 3 dni po advekciji zračnih mas iz Afrike.

Za posamezen dan je modelski izračun viden: <http://wind.tau.ac.il/dust8/YMMDD/dust-animation.gif>.

Slika 1: Modelski izračun za 7. 11. 2011

V skladu z navodilom, ki ga je izdala Evropska komisija, smo izračunali delež, ki ga je ta dan saharški pesek doprinesel k dnevni koncentraciji delcev PM₁₀.

3. EKSPERIMENTALNI DEL

3.1. Vzorčenje

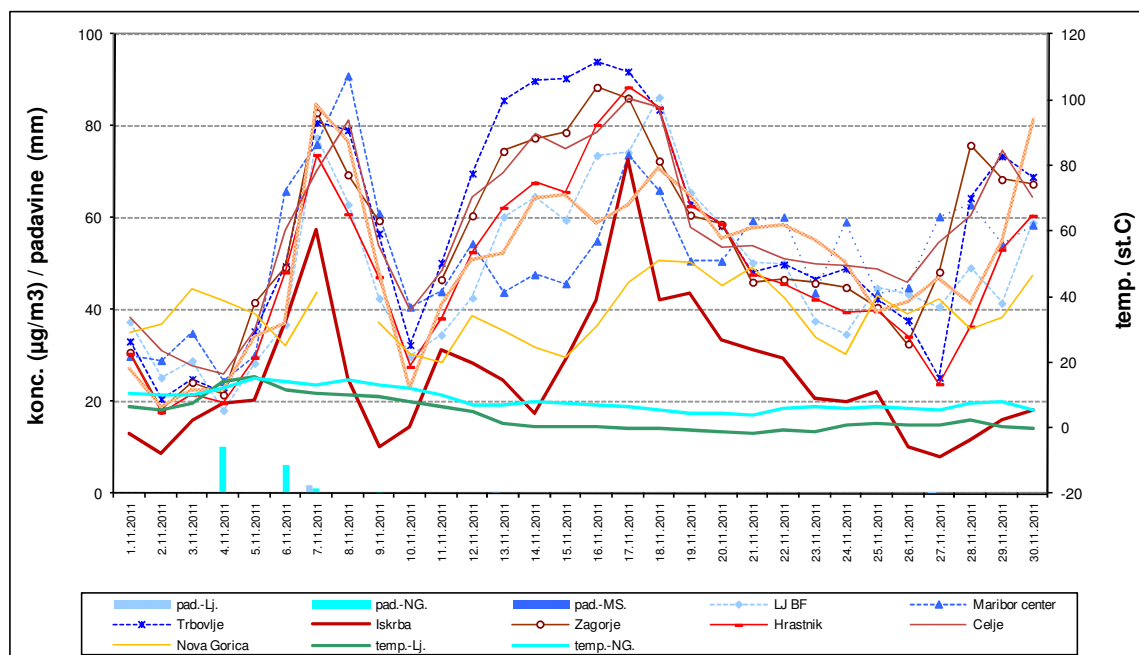
Meritve delcev PM₁₀ izvajamo z merilniki Leckel. To so avtomatski vzorčevalniki, z nizko volumskim pretokom. Vzorčevalnik je narejen za zunanje meritve pri vseh temperaturah in pogojih okolja. V magazinu je 15 filtrov, ki jih vzorčevalnik samodejno menja ob datumu in uri, ki jo nastavimo. Časovna resolucija izpostavljenosti je bila 24 ur na enem filtru, pričetek je bil ob 0:00 po lokalnem času. Pretok zraka skozi vzorčevalnik je konstanten, in sicer 2,3 m³/h. Kot medij za zbiranje delcev smo uporabili kvarčne filtre Ø 47 mm, ki smo jih pred vzorčenjem žarili v žarilni peči 3 ure na 700 °C.

3.2. Tehtanje

Ročno gravimetrično metodo izvajamo v skladu s standardom SIST EN12341:2000 in SIST EN 14907:2005. To pomeni delo v tehtalni sobi, v kateri so sledeči pogoji: relativna vlaga 50 ± 5 % in temperatura 20 ± 1°C. Filtre kondicioniramo 48 ur pri zgoraj navedenih pogojih. Nato pričnemo s samim tehtanjem. Filtre stehtamo pred in po vzorčenju in iz razlike v masi ter iz pretoka zraka skozi filtre izračunamo koncentracijo PM₁₀ delcev.

3.3. Meterološke razmere

Iz slike 2 je razvidno, da so bile v novembru izmerjene visoke koncentracije delcev PM₁₀. Predvsem smo se osredotočili na 7. 11., glede na to, da smo vedeli, da je bila v času od 12. do 22. 11. 2011 prisotna značilna dolgotrajna temperaturna inverzija, ko se je po nižinah zadrževal hladen zrak, medtem ko je bilo v višjih legah in na Primorskem jasno in toplejše vreme. To dejstvo je skupaj z 20-dnevnim obdobjem brez padavin prispevalo k veliki onesnaženosti zraka v notranjosti Slovenije, medtem ko so bile koncentracije onesnaževal na merilnih mestih na Primorskem zaradi sončnega vremena občutno nižje.

Slika 2: Povprečne dnevne koncentracije PM₁₀, padavine (Ljubljana, Nova Gorica in Murska Sobota) in temperatura (Ljubljana, Nova Gorica)

4. REZULTATI

Navodilo Evropske komisije pravi, da je v primeru ugotovitve prisotnosti saharkega peska, potrebno na merilnem mestu, ki je tipa regionalno ozadje, izračunati povprečje dnevni koncentracij 15 dni pred in 15 dni po dogodku. Nato se od dnevne koncentracije PM₁₀ na dan ko je bilo ugotovljena prisotnost saharkega peska, odšteje 30 dnevno povprečje. Razlika je prispevek saharkega peska na območju, kjer je bila ugotovljena prisotnost tega dogodka.

V Sloveniji merimo koncentracije delcev PM₁₀ na 13 merilnih mestih po Sloveniji in dne 7.11.2011 so bile na vseh merilnih mestih razen v zahodni Sloveniji (Koper in Nova Gorica) koncentracije delcev PM₁₀ višje kot v prejšnjih dneh.

V Sloveniji merimo ozadje na merilnem mestu Iskrba pri Kočevski Reki. Povprečna 30 dnevna koncentracija delcev PM₁₀ (15 pred in 15 dni po dogodku) na tem merilnem mestu je bila 25,2 µg/m³. Izmerjena koncentracija PM₁₀, dne 7.11.2011, ko je bila ugotovljena prisotnost saharkega peska, je bila na Iskrbi 57,6 µg/m³. Razlika znaša 32,4 µg/m³, ki je prispevek saharkega peska h koncentraciji PM₁₀, dne 7.11.2011, na območju Slovenije. V tabeli 1 so predstavljene izmerjene koncentracije PM₁₀ na merilnih mestih po Sloveniji dne 7.11.2011 in zmanjšane koncentracije PM₁₀ za razliko, ki pripada naravnemu viru – saharškemu pesku.

Tabela 1: Izmerjene in izračunane koncentracije delcev PM₁₀ dne 7.11.2011 v µg/m³ po upoštevanju saharškega peska

	Izmerjena koncentracija	Koncentracija po upoštevanju prispevka saharškega peska
Ljubljana Bežigrad	90,8	58,4 = 58
Ljubljana BF	77,5	45,1 = 45
Maribor center	76,1	43,7 = 44
Celje	78,0	45,6 = 46
Zagorje	83,0	50,6 = 51
Trbovlje	80,8	48,4 = 49
Hrastnik	73,8	41,4 = 41
Kranj	84,7	52,3 = 52
Novo mesto	87,0	54,6 = 55
M. Sobota – Rakičan	66,0	33,6 = 34
Žerjav	53,3	20,9 = 21
Nova Gorica	42,0	9,6 = 10
Koper	29,6	-2,8 = -3
Iskrba	57,6	25,2 = 25

Tabela 2: Povprečne letne koncentracija delcev in število preseganj mejne dnevne koncentracije PM₁₀ pred in po upoštevanju prispevka saharškega peska

	Cp	Cp po upoštevanju prispevka saharškega peska	>MV	>MV (po upoštevanju prispevka saharškega peska)
Ljubljana Bežigrad	32	32	63	63
Ljubljana BF	30	30	52	51
Maribor center	34	34	65	64
Celje	35	35	74	73
Zagorje	37	36	75	75
Trbovlje	35	35	69	68
Hrastnik	30	30	52	51
Kranj	30	30	55	55
Novo mesto	32	32	69	69
M. Sobota – Rakičan	34	33	72	71
Žerjav	34	34	80	79
Nova Gorica	27	27	28	28
Koper	27	27	21	21
Iskrba	17	16	4	3

Iz zgornjih tabel je razvidno, da smo z upoštevanjem prispevka saharškega peska, znižali povprečno dnevno koncentracij ter ponekod tudi povprečno letno vrednost ter posledično zmanjšali število preseganj mejne dnevne vrednosti v letu 2011 (izjema sta le merilni mesti v zahodni Sloveniji, Nova Gorica in Koper, kjer prispevek omenjenega naravnega vira ni bil zaznan).

5. ZAKLJUČEK

V obdobju od 7. do 9. novembra 2011 je model BSC-DREAM 8b zaznal prehod saharškega peska nad Slovenijo. Evropska komisija je izdala navodilo »Guidance on the quantification of the contribution of natural sources under the EU Air Quality Directive 2008/50/EC«, ki določa da lahko dnevno koncentracijo delcev PM₁₀ v zunanjem zraku zmanjšamo za ustrezno razliko, če se ugotovi, da je povišanje koncentracij delcev PM₁₀ v zunanjem zraku povzročil naravni vir, med katere spada tudi saharški pesek, zato smo v tem obdobju določili prispevek tega vira k dnevni koncentraciji PM₁₀ na različnih merilnih mestih po Sloveniji.

V Sloveniji merimo koncentracije delcev PM₁₀ na 13 merilnih mestih po Sloveniji in dne 7.11.2011 so bile na vseh merilnih mestih razen v zahodni Sloveniji (Koper in Nova Gorica) koncentracije delcev PM₁₀ višje kot v prejšnjih dneh. V skladu z navodilom Evropske komisije smo na merilnem mestu Iskrba pri Kočevski Reki, ki je tipa regionalno ozadje, izračunali, da je dne 7.11.2011 prispevek saharskega peska na dnevno koncentracijo PM₁₀ 32,4 µg/m³. Ta prispevek naravnega vira smo odšteli od izmerjenih koncentracij PM₁₀ na merilnih mestih po Sloveniji. Izjema sta le merilni mesti v zahodni Sloveniji, Nova Gorica in Koper, kjer prispevek omenjenega naravnega vira ni bil zaznan.

6. REFERENCE

»Guidance on the quantification of the contribution of natural sources under the EU Air Quality Directive 2008/50/EC«